

Брюксел, 3 март 2025 г.
(OR. en)

6693/25

Междуетноститутуционално досие:
2025/0034(NLE)

RECH 76
COMPET 109

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 28 февруари 2025 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2025) 62 final

Относно: Предложение за
ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА
относно програмата за политиката за европейското
научноизследователско пространство за периода 2025—2027 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2025) 62 final.

Приложение: COM(2025) 62 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 28.2.2025 г.
COM(2025) 62 final

2025/0034 (NLE)

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

**относно програмата за политиката за европейското научноизследователско
пространство за периода 2025—2027 г.**

(текст от значение за ЕИП)

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

• Основания и цели на предложението

Целта на европейското научноизследователско пространство (ЕНП) е да се създаде пространство, в което „изследователите, научните познания и технологиите се движат свободно“ (член 179 от ДФЕС). През 2020 г. беше даден нов старт на ЕНП, който включваше приемането на Пакта за научни изследвания и иновации (НИИ)¹ в Европа, в който са формулирани следните приоритетни области на действие на държавите членки:

- (1) задълбочаване на действително функциониращ вътрешен пазар на знания;
- (2) съвместно посрещане на предизвикателствата на екологичния и цифровия преход и посрещане на други предизвикателства с въздействие върху обществото и увеличаване на участието на обществото в ЕНП;
- (3) подобряване на достъпа до високи постижения в областта на НИИ в целия Съюз и подобряване на взаимовръзките между иновационните екосистеми в целия Съюз;
- (4) напредък по съгласуваните инвестиции и реформи в областта на НИИ.

Със създаването на нови структури за управление и първата програма за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. с конкретни действия ЕС даде нов тласък на ЕНП, като съгласува стратегиите и политиките в областта на НИИ. Значителен напредък беше постигнат чрез сътрудничество с държавите членки, по-специално в преодоляването на разпокъсаността на техните системи за НИИ. Инициативите бяха съсредоточени върху кариерата на изследователите, научноизследователските инфраструктури, отворената наука, изграждането на доверие в науката чрез гражданско участие и мобилизирането на ресурси за тематично сътрудничество в областта на НИИ. Процесът на съвместно определяне на приоритетите, създаден заедно от държавите членки, заинтересованите страни и Комисията, насърчи чувството за принадлежност и по-голямата ангажираност с изпълнението на ЕНП, по-специално чрез първата програма за политиката за ЕНП.

Подобно на първата програма за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г., във втората програма за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. се очертават конкретни дейности в областта на ЕНП, като тя служи за стратегическа рамка за стимулиране на сътрудничеството между държавите от ЕС, за повишаване на ефективността на системите за НИИ и за колективно справяне с обществените предизвикателства. Въз основа на поуките, извлечени от изпълнението на първата програма, във втората е постигнат баланс между задълбочаване на действията по настоящите приоритети чрез **структурните политики** и разширяване на визията за ЕНП чрез **нови действия в областта на ЕНП**. Структурните политики са дългосрочни политики за ЕНП — като например отворената наука, научноизследователските инфраструктури и научноизследователските кариери —

¹ ПРЕПОРЪКА (ЕС) 2021/2122 НА СЪВЕТА.

които не са ограничени до отделни политически програми и са залегнали в националната и европейската политика. Действията в областта на ЕНП са концентрирани, съобразени с политиките и насочени към постигането на конкретни цели, за да се осигури съществена добавена стойност за ЕС, държавите членки и заинтересованите страни. Като пропуски, за които се счита, че е необходимо сътрудничество, бяха определени действията относно изкуствения интелект в науката, сигурността на научните изследвания, науката в подкрепа на политиките и справедливостта в науката. Като цяло това осигурява за следващата програма за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. по-ясна насоченост, основана на политики, и по-ясна структура, която да улесни изпълнението от страна на националните администрации и заинтересованите страни.

Програмата за политиката за ЕНП е необвързващ инструмент за насочване на политиките на национално равнище и на равнището на ЕС в съответствие с целите на ЕНП, определени в член 179 от ДФЕС. С нея се координират приоритетите на държавите членки в работата за развиване на ЕНП въз основа на съвместни действия. В този смисъл с нея се насърчават доброволното сътрудничество и координацията между държавите членки и ЕС. Тъй като програмата е доброволна, не съществува правно налагане на изпълнението. Изпълнението на програмата за политиката за ЕНП следва логиката на „променливата геометрия“. Форумът за ЕНП, обединяващ Европейската комисия, държавите членки, асоциираните държави по програма „Хоризонт Европа“ и заинтересованите страни на равнището на ЕС, служи като ръководен орган за съвместна координация на изпълнението на дейностите по ЕНП.

Макар че законодателните инициативи, като например програмата за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г., съдържаща доброволни ангажименти под формата на действия в областта на ЕНП, доведоха до значителен напредък, те остават недостатъчни за преодоляване на структурните пречки. В Съобщението на Комисията от 22 октомври 2024 г. относно изпълнението на ЕНП² се подчертават постоянни проблеми, като например различията в резултатите от научните изследвания, развитието и иновациите (НИРИ) в държавите членки, недостатъчните равнища на частните и публичните инвестиции в НИРИ, които са под целта от 3 % от БВП, разпокъсаните регулаторни рамки, ограничената подкрепа за трансфера на технологии и разпокъсаността на научноизследователските и технологичните инфраструктури. В заключение в съобщението се подчертава необходимостта от по-силно управление.

За да се преодолеят системните предизвикателства, бъдещите законодателни инициативи ще допълват програмата за политиката за ЕНП, като чрез тях би могло да се въведат законодателни мерки, които надхвърлят доброволните действия в рамките на необвързващата програма за политиката за ЕНП. Такива инициативи (например законодателен акт за ЕНП) ще представляват възможност за справяне с проблемите чрез хармонизиране, еднакво прилагане на правилата и изпълнение на политиките на ЕС, за да се създадат равни условия за всички държави членки. Те биха могли да се прилагат в области, за които е преценено, че са необходими задължителни правила или структури, за

² COM(2024) 490.

да се постигнат целите на ЕНП, надхвърлящи доброволните мерки за координация и сътрудничество. Това следва да намали значително разпокъсаността на политиките и системите за НИИ в ЕС.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

• Правно основание

Правното основание за настоящата инициатива е член 292 от ДФЕС. В съответствие с член 292 от ДФЕС Съветът може да приема препоръки и ще действа по предложение на Комисията във всички случаи, когато Договорите предвиждат той да приема актове по предложение на Комисията. В съответствие с член 179, параграф 1 от ДФЕС ЕС ще преследва целта да укрепва своите научни и технологични основи чрез създаването на ЕНП, в което изследователите, научните познания и технологиите се движат свободно и развиват своята конкурентоспособност, включително тази на промишлеността си, както и да насърчава всички научни изследвания, считани за необходими. В съответствие с член 181 от ДФЕС Европейският съюз и държавите членки трябва да координират своите дейности в областта на научните изследвания и технологичното развитие, за да осигурят взаимната съвместимост на националните политики и политиката на ЕС.

В тясно сътрудничество с държавите членки Комисията може да предприеме всякакви полезни инициативи с цел да поощри тази координация, по-специално инициативи, насочени към създаване на насоки и показатели, организиране на обмен на най-добри практики и подготовка на работата, необходима за редовно наблюдение и оценка. Европейският парламент трябва да получава изчерпателна информация за това. С член 182, параграф 5 се дава възможност за допълване на дейностите, предвидени в многогодишната рамкова програма, като на Европейския парламент и на Съвета се позволява, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура и след консултация с Икономическия и социален комитет, да приемат мерките, необходими за създаването на ЕНП.

Субсидиарност (при неизключителна компетентност)

Целта на ЕНП е да се създаде пространство, в което „изследователите, научните познания и технологиите се движат свободно“ (член 179, параграф 1 от ДФЕС). Тъй като това е инициатива с многостепенно управление, при която се прилага подход, който обхваща всички нива на управление (като гаранция, че политиките са съгласувани на различни равнища на управление и между различните области на политиката), тя е в съответствие с принципа на субсидиарност. Тя зачита компетентността на държавите членки в тази област, а целта е да се гарантира, че политиката в сферата на научните изследвания и иновациите е съгласувана на всички равнища на управление (местно, регионално, национално и световно). С нея се въвеждат инициативи, осигуряващи на европейско равнище по-голямата част от добавената стойност за ЕС във връзка с ответните мерки на националната и регионалната политика, които надграждат. Настоящата инициатива отговаря на принципа на субсидиарност, като се има предвид, че по силата на член 4, параграф 3 от ДФЕС предложението не попада в изключителната компетентност на Европейския съюз.

- **Пропорционалност**

Предложените действия са пропорционални на преследваните цели. С предложението се подкрепя постигането на целите на новото ЕНП. То допълва националните действия за създаване на научноизследователско пространство, в центъра на което са поставени изследователите, което е основано на ценности и високи постижения и е ориентирано към въздействието. С предложението се възприемат практиките на държавите членки и се прилага диференциран подход, който отразява различното икономическо, финансово и социално положение на държавите членки, многообразието на научноизследователските системи и съответните институции и организации. В него се признава, че различните национални, регионални или местни условия биха могли да доведат до различия в начина, по който се изпълнява предложената препоръка.

- **Избор на инструмент**

След поуците, извлечени от първата програма за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г., изборът на препоръка на Съвета подчертава ангажимента на Комисията да засили съвместното управление на ЕНП, като превърне резултатите от съвместното създаване с държавите членки, асоциираните към „Хоризонт Европа“ държави и заинтересованите страни на равнището на ЕС в предложение на Комисията за препоръка на Съвета. Целта е постигане на чувство за принадлежност и добре информиран ангажимент от страна на държавите членки и заинтересованите страни като основа за по-нататъшно сътрудничество по договорените действия и структурни политики за съвместни действия. С нея също така продължават гъвкавият подход, възприет за изпълнение на действията в областта на ЕНП, и доброволният характер на програмата за политиката за ЕНП.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

- **СЪБИРАНЕ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕКСПЕРТНИ СТАНОВИЩА**

Европейската комисия подкрепи предложението си за програмата за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. с данни от първия цикъл на мониторинг на ЕНП през 2023 г. Цикълът включваше първия 18-месечен преглед на изпълнението на програмата за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. на равнището на ЕС (доклад на равнището на ЕС), доклади за ЕНП по държави за всички държави членки, както и за 11 държави, асоциирани към „Хоризонт Европа“, първото табло с показатели за ЕНП и първото информационно табло за ЕНП. В 18-месечния доклад на равнището на ЕС беше представена оценка на напредъка в приоритетните области за съвместни действия в ЕНП, както е посочено в Пакта за научни изследвания и иновации в Европа, и на изпълнението на програмата за политиката за ЕНП. Докладите за ЕНП по държави предоставиха този анализ на национално равнище. В таблото с показатели за ЕНП бяха оценени цялостното консолидиране и колективният напредък по приоритетите на ЕНП през 2023 г. за ЕС като

цяло, а в информационното табло беше оценен напредъкът на национално равнище. Всички доклади са публично достъпни на платформата за политиката за ЕНП.³

- **Оценка на въздействието**

Не е извършена оценка на въздействието. Тъй като това е предложение на Комисията за препоръка на Съвета, включващо бъдещи дейности по ЕНП, въздействията не могат да бъдат ясно определени предварително. Освен това програмата за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. е изготвена в процес на съвместно създаване с експертната група на Форума за ЕНП, която обединява държавите членки, асоциираните към „Хоризонт Европа“ държави и заинтересованите страни. Подготвителната работа беше обсъдена в Съвета (по-специално в Комитета за европейското научноизследователско пространство и иновациите (ERAC), както и чрез приемането на заключенията на Съвета относно засилването на конкурентоспособността на ЕС, укрепването на ЕНП и преодоляването на разпокъсаността⁴), което свидетелства, че приемането на настоящия документ се очаква от държавите членки и заинтересованите страни.

- **Пригодност и опростяване на законодателството**

Не се прилага.

- **Основни права**

Не се прилага.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Не се прилага.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

- **Планове за изпълнение и механизъм за мониторинг, оценка и докладване**

Осъществяването на програмата за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. се наблюдава чрез механизма за наблюдение на ЕНП. Механизмът за мониторинг на ЕНП се основава на изискванията, определени в препоръката на Съвета относно „Пакт за научни изследвания и иновации в Европа“. На 10 юни 2022 г. Европейската комисия представи на Съвета „Рамка за бъдещия механизъм за наблюдение на ЕНП“, в която подробно са посочени компонентите на механизма.

За да се оцени изпълнението на действията, договорени в рамките на програмата за политиката за ЕНП, както на национално, така и на европейско равнище, и да се оценят резултатите на ЕС и на държавите членки при постигането на целите на ЕНП, механизмът за наблюдение на ЕНП включва и качествени, и количествени инструменти за докладване.

³ <https://european-research-area.ec.europa.eu/>

⁴ 16179/24.

- **Подробно разяснение на конкретните разпоредби на предложението**
Не се прилага.

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно програмата за политиката за европейското научноизследователско пространство за периода 2025—2027 г.

(текст от значение за ЕИП)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292, първо и второ изречение от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- (1) Днес ЕС е изправен пред многобройни и безпрецедентни предизвикателства. Световният ред се променя и основите на нашето обществено благосъстояние и сигурност се разклащат от бурния геополитически контекст, нарастващата икономическа конкуренция, безпрецедентно бързата и трансформираща технологична революция, както и от изменението на климата и неговите последици. Необходимостта от засилване на европейското лидерство и стратегическата автономност в ключови технологични области стана неотложна. В този контекст науката, технологиите и иновациите са от решаващо значение за намаляване на уязвимостта на Европа и за разгръщане на пълния ѝ потенциал. Освен това научните изследвания и иновациите (НИИ) играят решаваща роля за повишаване на устойчивата конкурентоспособност на Европейския съюз.
- (2) Развитието на Европейското научноизследователско пространство (ЕНП) е в основата на усилията ни да отговорим на тези предизвикателства. Амбицията за създаване на ЕНП като единен пазар за научни изследвания, технологии и иновации беше замислена през 2000 г. и залегна в Договора от Лисабон като специфична цел на ЕС. Неотдавнашната политическа амбиция за създаване на „Съюз за научни изследвания и иновации“, водещ до обща европейска стратегия и политика в областта на НИИ, и за по-нататъшно осъществяване на „петата свобода“ показва постоянната необходимост от по-нататъшно развитие на пространство, в което държавите се обединяват, за да координират и подобряват своите национални политики и екосистеми в областта на НИИ, и в което знанията, изследователите и технологиите могат да се движат свободно. По-мощната координация в целия ЕС чрез ЕНП може да спомогне за стимулиране на инвестициите и реформите, както и

да изиграе съществена роля за насърчаване на устойчивата конкурентоспособност в съответствие с целите на Компаса за конкурентоспособността⁵.

- (3) През последните 25 години ЕНП постигна значителни успехи в основни области на политиката, сред които научноизследователските инфраструктури, отворената наука, международното сътрудничество, равновесието между половете в областта на НИИ, съвместното планиране, научноизследователската кариера и мобилността на изследователите. За тези постижения допринесоха действията „Мария Склодовска-Кюри“, чрез които бяха финансирани над 150 000 изследователи с отлични постижения, по-специално чрез докторантски програми за високи постижения, стипендии след придобиване на докторска степен и обмен на персонал в областта на НИИ, а EURAXESS подкрепи над 2 милиона изследователи в тяхното кариерно развитие и мобилност в цяла Европа, а Европейският облак за отворена наука (EOSC) осигурява безпроблемен достъп до качествени данни и цифрови услуги, като същевременно подкрепя трансграничното и междудисциплинарното сътрудничество.
- (4) През 2021 г. държавите членки и Комисията сключиха нова рамка за визия и политика, изложена в заключенията на Съвета относно бъдещото управление на ЕНП⁶ и Пакта за НИИ⁷. Във визията се определят общите ценности и принципи, които ще ръководят НИИ, и се набелязват приоритетите за съвместни действия. В Пакта държавите членки потвърдиха ангажимента си да работят заедно за постигането на целите на ЕНП, за да насърчат интеграцията и сътрудничеството и да намалят разпокъсаността в Европа в областта на научните изследвания, технологиите и иновациите. В заключенията на Съвета от 2024 г. относно засилването на конкурентоспособността на ЕС, укрепването на ЕНП и преодоляването на нейната разпокъсаност⁸ държавите членки потвърдиха ангажимента си да подобрят координацията и да съгласуват националните политики в областта на НИИ, за да създадат по-интегрирана и ефективна научноизследователска екосистема.
- (5) С първата програма за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. беше създадена солидна основа за постигане на целите на ЕНП. В нея приоритетните области на Пакта за научни изследвания и иновации бяха превърнати в набор от конкретни действия. Комисията, държавите членки, асоциираните към „Хоризонт Европа“ държави и заинтересованите страни на равнището на ЕС съвместно изпълниха 17 действия. Като част от новата управленска структура Форумът за ЕНП и неговите подгрупи имат уникална роля в подкрепа на изпълнението на ЕНП и неговите действия. Те действат като мост между органите на равнището на ЕС, националните и регионалните органи и улесняват сътрудничеството. Подходът, основан на приобщаване и участие, гарантира, че се чуват всички гласове. Това насърчава иновативните стратегии и чувството на принадлежност към политиките

⁵ COM(2025) 30 final.

⁶ 14308/21.

⁷ ПРЕПОРЪКА (ЕС) 2021/2122 НА СЪВЕТА.

⁸ 16179/24.

за укрепване на европейската екосистема за научни изследвания и иновации. В качеството си на стратегически политически консултативен орган на високо равнище Комитетът за европейското научноизследователско пространство и иновациите (ERAC) предоставя консултации на ранен етап на Съвета и Комисията.

- (6) Комисията изтъкна постиженията на програмата за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. и новата управленска структура в съобщението „Осъществяване на Европейското научноизследователско пространство“ от 2024 г.⁹ Основните постижения в удовлетворяването на редица нужди в областта на НИИ в цяла Европа в рамките на първата програма за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. включват: 1) създаване на коалиция за подобряване на оценката на научните изследвания (CoARA); 2) публикуване на „Кодекс за поведение на нулева толерантност срещу насилието, основано на пола, в системата на ЕС за научни изследвания и иновации“; 3) стимулиране на екологичната енергийна трансформация чрез изпълнение на стратегическата програма за научни изследвания и иновации на пилотния проект на ЕНП относно водорода от възобновяеми източници; 4) създаване на „Мрежа на управляващите органи, които отговарят за НИИ и сближаването“ (RIMA), свързваща участниците в политиката в областта на НИИ и управляващите органи, за да се оценят различията в областта на иновациите, да се увеличат високите постижения и да се използват съществуващите инструменти за разширяване на участието; и 5) разработване на нова рамка за наблюдение и оценка на ЕНП.
- (7) Втората програма за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. се основава на този подход и е разработена с оглед справяне с настоящите предизвикателства. В нея са очертани 11 структурни политики за ЕНП и осем конкретни действия в областта на ЕНП, като за основа са използвани приоритетните области за съвместни действия на Пакта за научни изследвания и иновации и резултатите от изпълнението на първата програма за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. Те са резултат от широкообхватен процес на съвместно създаване в рамките на Форума за ЕНП и ERAC, като целта е изпълнението им да започне през 2025 г. Първата и втората програма за политиката за ЕНП са свързани. Програмата за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. осигурява приемственост на текущите политики по първата програма, решава основните дългосрочни цели на ЕНП и притежава необходимата гъвкавост, за да отговори на новите стратегически потребности.

ПРЕПОРЪЧВА:

1. Държавите членки да приемат програма за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. с 11 структурни дългосрочни политики за ЕНП, които не са ограничени до отделни програми за политиката, но въпреки това имат тригодишен работен план, и с 8 действия в областта на ЕНП, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на

⁹ COM(2024) 490.

тригодишната програма за политиката. Всички предложения за ЕНП са описани по-подробно в приложението.

2. Държавите членки да изпълняват на доброволна основа следните структурни политики и действия в областта на ЕНП в съответствие с четирите приоритетни области за съвместни действия на Пакта за научни изследвания и иновации. Тези структурни политики и действия са насочени към: i) осигуряване на ясна добавена стойност на национално и европейско равнище, ii) оказване на въздействие чрез постигане на конкретни цели и осезаеми резултати в рамките на три години, iii) изграждане на постоянен процес на съвместно създаване между държавите членки, Комисията и заинтересованите страни, iv) самостоятелност по отношение на една основна дейност, което означава да няма поддействия, и v) изпълнение в „променлива геометрия“, което позволява гъвкавост по отношение на степента, в която държавите могат да участват.

1. ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ: ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ НА ДЕЙСТВИТЕЛНО ФУНКЦИОНИРАЩ ВЪТРЕШЕН ПАЗАР НА ЗНАНИЯ

Свободното движение на изследователи, знания и данни е от съществено значение за изграждането на по-ефективна и приобщаваща европейска система за научни изследвания и иновации. То помага да се сведе до минимум дублирането на ресурси и да се създаде критичната маса, необходима за постигане на ефективност. За да се засили конкурентоспособността на ЕС, от съществено значение е да се укрепи международната позиция на ЕС и неговото научно лидерство чрез провеждане на новаторски фундаментални и приложни научни изследвания.

ЕС ще продължи да работи по този приоритет чрез следните структурни политики:

отворена наука — създаване на условия за отворена наука чрез споделяне и повторно използване на данни, включително чрез Европейския облак за отворена наука (EOSC); **научноизследователски инфраструктури** — укрепване на устойчивостта, достъпността и издръжливостта на научноизследователските инфраструктури в Европейското научноизследователско пространство; **равенство между половете, равни възможности за всички и приобщаване** — укрепване на приобщаващото и междусекторно равенство между половете в ЕНП; **кариера и мобилност на изследователите и системи за оценяване и възнаграждение на научните изследвания** — повишаване на привлекателността и устойчивостта на научноизследователската кариера, както и реформиране на оценката на научните изследвания; **оползотворяване на знанията** — увеличаване на капацитета и дейностите за оползотворяване на знанията; **глобална ангажираност** — глобален подход към НИИ.

За следващите три години са предложени следните действия в областта на ЕНП:

- справедливост в отворената наука;
- усъвършенстване на екосистемата „Европейска наука в подкрепа на политиките“ (S4P);
- улесняване и ускоряване на отговорното използване на изкуствен интелект в науката в ЕС;
- повишаване на сигурността на научните изследвания.

2. **ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ: СЪВМЕСТНО ПОСРЕЩАНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА ЕКОЛОГИЧНИЯ И ЦИФРОВИЯ ПРЕХОД И ПОСРЕЩАНЕ НА ДРУГИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА С ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ОБЩЕСТВОТО И УВЕЛИЧАВАНЕ НА УЧАСТИЕТО НА ОБЩЕСТВОТО В ЕНП**

За да може ЕНП да стимулира конкурентоспособността, да подобри качеството на живот на хората в ЕС и да се справи с обществените предизвикателства като екологичния и цифровия преход, то трябва да създаде полезни взаимодействия със секторните политики и промишлената политика. Инвестициите в НИИ трябва да постигат осезаеми резултати, които се използват и внедряват на пазара.

Основните подходи за работа в тази приоритетна област са следните структурни политики:

основани на предизвикателства инициативи — превръщане на стратегическия план за енергийните технологии (плана SET) в ключов тематичен компонент на ЕНП; **полезни взаимодействия с образованието и Европейската програма за уменията** — подобряване на връзката между НИИ и висшето образование в рамките на ЕНП и разгръщане на пълния потенциал на европейските екосистеми за НИИ; **активно гражданско и обществено участие в НИИ** — повишаване на доверието в науката чрез гражданско участие, ангажираност и научна комуникация.

За следващите три години са предложени следните действия в областта на ЕНП:

- ускоряване на инвестициите в НИИ за промишлена трансформация и конкурентоспособна устойчивост на Европа;
- ускоряване на методологиите с нов подход (МНП) за напредък в биомедицинските научни изследвания и изпитването на лекарствени продукти и медицински изделия;
- хармонизирана и координирана рамка за европейски подход към почтеността и етиката в областта на НИИ в условията на възникващи предизвикателства.

3. **ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ: ПОДОБРЯВАНЕ НА ДОСТЪПА ДО ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИТЕ В ЦЕЛИЯ СЪЮЗ И**

ПОДОБРЯВАНЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ ИНОВАЦИОННИТЕ ЕКОСИСТЕМИ В ЦЕЛИЯ СЪЮЗ

Високите постижения в областта на научните изследвания обхващат цяла Европа, различни възрасти, дисциплини и сектори. Пълният им потенциал все още не е използван поради значителните различия във възможностите за изследователите и новаторите в ЕНП. Структурната политика за справяне с тази приоритетна област е да се създаде **полезно взаимодействие между програмите за финансиране на ЕС, националните и регионалните програми** — подобряване на достъпа в ЕС до високи постижения.

За следващите три години се предлага следното действие в рамките на ЕНП:

- Засилване на ролята на НИИ: нова ера в управлението на научните изследвания.

4. ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ: НАПРЕДЪК ПО СЪГЛАСУВАНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ И РЕФОРМИ В ОБЛАСТТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИТЕ

Тъй като ЕС се съсредоточава върху ключови области за бъдещата конкурентоспособност, устойчивост и благосъстояние, би било контрапродуктивно да се дублират, заместват или разпокъсват инвестициите и инициативите в областта на НИИ. Трансграничното сътрудничество може да повиши ефикасността чрез обединяване на ресурсите за постигане на критична маса и увеличаване на въздействието на знанията върху други области с цел стимулиране на иновациите. За да се гарантира, че тези инвестиции са ефективни и въздействащи, в някои случаи ще е необходимо в националните системи за НИИ да се разработят, приложат и наблюдават структурните реформи. Целта на тези реформи ще бъде да се увеличат високите научни постижения, да се извлече полза от резултатите от научните изследвания, да се засилят връзките между науката и бизнеса и да се насочват по-добре политиките в подкрепа на бизнес иновациите.

В рамките на тази цел не е предложено конкретно действие на ЕНП, но е широко признато, че увеличаването на инвестициите в НИИ и приемането на структурни реформи продължава да бъде ключов приоритет за Европейската комисия и държавите членки, които трябва да работят в тясно сътрудничество, като използват набор от съществуващи инструменти. По-конкретно очаква се изпълнението на мерките за НИИ в рамките на Механизма на ЕС за възстановяване и устойчивост да повиши националния капацитет за иновации, особено в държавите, които продължават да изостават.

В рамките на европейския семестър за координация на икономическата политика Европейската комисия прави задълбочен анализ на националните системи за НИИ и отправя специфични за всяка държава препоръки за това как да се повиши нейният иновационен потенциал. След това Комисията следи ответните мерки на националната политика на държавите членки, за да оцени напредъка в преодоляването на идентифицираните пропуски в областта на НИИ. За да получат

подкрепа за усилията си за подобряване на своите системи за НИИ чрез реформи, държавите членки и асоциираните държави могат да използват експертна подкрепа по линия на механизма за подкрепа в областта на политиката по програмата „Хоризонт“ — механизъм, който се оказва изключително полезен за подобряване на изготвянето на политики и определяне на пътищата за реформи, както и по линия на двустранния засилен диалог с държавите членки по общоприети теми в областта на НИИ.

3. Установената рамка за сътрудничество между Европейската комисия, държавите членки, асоциираните държави и организациите на заинтересованите страни под формата на Форума за ЕНП и Комитета за европейското научноизследователско пространство и иновациите (ERAC) следва да се запази като централен механизъм за управление на ЕНП. Изпълнението на следващата програма за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. ще продължи да бъде приобщаващо и прозрачно на всички нива на управление, за да се насърчат съвместното създаване и чувството за принадлежност към програмата. Форумът за ЕНП продължава да бъде център за дискутиране извън дейностите по програмата за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г. на възникващите предизвикателства, които изискват междудържавно сътрудничество и са обхванати от Пакта за НИИ, като например последващите действия във връзка със свободата на научните изследвания.
4. Координираното изпълнение следва да гарантира активното и широко участие на заинтересованите страни на равнището на ЕС в целия спектър — от научните изследвания до иновациите и внедряването на пазара. Категориите заинтересовани страни във Форума за ЕНП следва да бъдат преразгледани, за да се постигне по-добро представителство на различните интереси.
5. Държавите членки и Европейската комисия следва да подкрепят пълноценното участие на държавите, асоциирани към програмата „Хоризонт Европа“, и на организациите на заинтересованите страни на равнището на ЕС при изпълнението на програмата за политиката за ЕНП за периода 2025—2027 г.
6. Инвестициите в НИИ в ЕС не отговарят на очакванията и остават под равнището на инвестициите в много от световните конкуренти на ЕС. Понастоящем ЕС изразходва около 2,3 % от своя БВП за НИРД, което е далеч под целта от 3 % за НИРД, определена през 2002 г. в Декларацията от Барселона. За да се отговори на многостранното предизвикателство за постигане на целта от 3 %, са необходими координирани действия за увеличаване на публичните и частните инвестиции в НИРД. Необходими са и допълнителни реформи за подобряване на националните екосистеми за НИИ и за постигане на максимално въздействие от увеличаването на инвестициите в НИИ. В допълнение към приоритетната област на Пакта за НИИ „Напредък по съгласуваните инвестиции и реформи в областта на НИИ“ държавите членки и Комисията следва да продължат усилията си в тази посока.
7. Европейската комисия и държавите членки следва да продължат да прилагат механизма за наблюдение на ЕНП, очертан в Пакта за НИИ в Европа и подробно

описан в „Рамката за бъдещия механизъм за наблюдение на ЕНП“, представена от Комисията на Съвета на 10 юни 2022 г.¹⁰ С механизма за наблюдение на ЕНП ще се оценява напредъкът по отношение на приоритетите на ЕНП, както са определени в Пакта за НИИ. Механизмът за наблюдение на ЕНП следва да се състои от:

- (1) редовно актуализирано табло с показатели за ЕНП за следене на напредъка по отношение на целите на ЕНП както на равнището на ЕС, така и на национално равнище;
- (2) редовен мониторингов доклад за ЕНП от Комисията до Съвета за преглед на изпълнението на програмата за политиката за ЕНП,
- (3) редовни доклади за ЕНП по държави, в които се прави преглед на напредъка на държавите в изпълнението на програмата за политиката за ЕНП.

Държавите членки ще продължат да обменят информация за ЕНП, по-специално като предоставят данни и информация чрез платформата за политиката за ЕНП. Държавите членки също така ще насърчават изпълнението на действията и прилагането на резултатите от действията в областта на ЕНП в своите страни, като използват наличната подкрепа.

Съставено в Брюксел на година.

*За Съвета
Председател*

¹⁰

БЕЛЕЖКА НА СЪВЕТА 9578/22.